

LEADER-café Voedzame regio

10 oktober 2024, 13.30 uur

Hoeve Kazan, Blokland 28 Nieuwveen

Verslag

Welkom en korte toelichting op thema en doel van de bijeenkomst

Marjon Verkleij, voorzitter LAG Hollandse Plassen.

Dit is het 1e LEADER-café in de nieuwe LEADER-periode. We zijn in april van start gegaan en we merken gelijk dat er veel initiatieven binnenkwamen op het thema Voedsel. Het doel van deze bijeenkomst is om met elkaar te verkennen of we dit thema op een hoger plan kunnen krijgen door kennis te delen en samen te werken.

Ter inspiratie: Voedsel familie Krimpenerwaard

In de Krimpenerwaard worden onder het motto *'Een eerlijke route naar gezond eten uit je eigen regio'* al 10 jaar vanuit een gezamenlijk netwerk, [Voedsel familie Krimpenerwaard](#), initiatieven ontplooid. Een van de oprichters/trekkers is Arike Mijnlief. De Voedsel familie Krimpenerwaard komt voort uit de Voedsel families Zuid-Holland en uit de behoefte om meer op de werkvloer aan de gang te gaan. De eerste jaren begonnen als netwerk, maar in 2020 omgevormd tot een Stichting om ook zelfstandig subsidies aan te kunnen vragen. In de eerste jaren werd begonnen met jaarlijkse evenementen. Later zijn verschillende projecten opgezet, twaalf in totaal. Een daarvan is het inventariseren van de vraag bij zorginstellingen, bedrijfs- en sportkantines, horeca en cateringbedrijven naar lokale producten. Hieruit is het idee ontstaan om een hub op te zetten waar vraag en aanbod bij elkaar komen en ook de distributie wordt georganiseerd. Volgende week vinden de eerste pilot leveringen plaats. Een ander project richt zich op het ondersteunen van producenten bij de vermarkten. Hiervoor is een document ontwikkeld, dat inmiddels ook door de provincie is opgepikt.

Een derde project is het organiseren van Oogst- en Streekmarkten.

Ook is er aandacht voor voedseleducatie in de vorm van een doorgaande leerlijn, waar ook een professionele kracht aan werkt. De aanpak is dat basisschoolleerlingen verschillende bedrijven bezoeken in combinatie met lessen in de klas. Bijna alle scholen in de regio doen mee. Helaas hebben deze hier geen geld voor en moeten de kosten uit sponsoring worden gefinancierd.

Voor mensen met een beperkt budget is er een boekje ontwikkeld met recepten, zodat ook voor hun lokaal, duurzaam geproduceerd voedsel bereikbaar wordt.

Het meest ambitieuze project van de stichting is de ontwikkeling van een Voedselmoerasbos in de Krimpenerhout, een bestaand bosnatuurgebied. Behalve een voedselbos, is er ook een drijvend gebouw gepland. Het project wordt samen met het Veenweide Innovatie Centrum, Rotterdam de boer op en Greenchoice ontwikkeld.

Tenslotte wil de stichting ook samenwerking over de eigen gebiedsgrens bevorderen, b.v. met de Alblasserwaard, de Utrechtse Waarden en ook met ons gebied.

Wat gebeurt al in onze regio?

Voedseleducatie

Marije Cozijn van De Zuidakker uit Roelofarendsveen vertelt over het initiatief van de familie waarbij het voormalig tuinbouwbedrijf een intensieve samenwerking aangaat met het lokale onderwijs om kinderen voedselvaardiger te maken. De schoolinstelling heeft een doorgaande leerlijn natuur en voedsel voor kinderen van 0 tot en met 12 jaar opgezet, waar het tuinbouwbedrijf een rol in speelt, met name voor de groep van 6-10 jarigen. De inzet is dat het om educatie moet gaan en geen excursies zijn.

Daarnaast is er op De Zuidakker ook gelegenheid om zelf een moestuin te starten, is er een mini-historisch museum over de ontwikkeling van de tuinbouw in het dorp en kan er in een pipo-wagen worden overnacht. Het bedrijf is gelegen aan verschillende vaar- en fietsroutes.

Voedsel van eigen land

Aafke Krol, Programmamanager Buitengebied bij de gemeente Alphen aan den Rijn legt uit waarom haar gemeente het belangrijk vindt om zelf actief te worden als het gaat om het ondersteunen en promoten van lokale voedselproducenten. En dat ook met beperkte middelen aansprekende resultaten kunnen worden geboekt. De gemeente heeft veel buitengebied dat dun bevolkt is. Dat betekent dat relatief weinig mensen een groot gebied beheren. In de periode 2020-2022 is onderzoek gedaan naar de staat van het buitengebied als onderdeel van het traject voor een nieuwe Omgevingsvisie Buitengebied. Daaruit kwamen vier lijnen naar voren, waarvan het thema Voedsel, Vezels en Groen van eigen land er een was. Dit is uitgewerkt in een apart onderzoek [Voedsel van eigen land](#). Hierin is o.a. in kaart gebracht wat de zelfvoorzieningsgraad is qua voedsel. Dit heeft onder andere uitgemond in recent, samen met de PReT Alphen uitgebrachte fietsroutekaarten langs producenten/boeren in de gemeente.

De kortste weg van boer naar consument

Saskia en John Joha komen niet uit de landbouw. Saskia heeft jaren voor diverse overheden gewerkt en John is bouwtechnisch ingenieur. Ze zijn precies vandaag 22 jaar getrouwd. Vanaf dat moment wonen ze ook op deze boerderij in Nieuwveen. Ze zijn klein begonnen, met 5 hectare. Later konden ze land bijkopen in de Bovenlandse Polder, een bekend weidevogelgebied. In 2022 zijn ze begonnen met de bouw van de nieuwe stal. De financiering kwam grotendeels via crowd funding. Met behulp van LEADER is het project Betekenisvol Bezoekerf ontwikkeld, om bezoekers meer en beter te informeren over waar zij mee bezig zijn. Alle koeien zijn van het Limousin ras, een sober ras dat voldoende heeft aan alleen ruwvoer. Al het (biologische) vlees van de koeien zetten ze zelf af via de eigen winkel. Verder doen ze veel aan verschillende vormen van agrarisch natuurbeheer: naast weidevogels ook plas-dras, kruidenrijk grasland, vlinderbeheer. Saskia is vorig jaar ook begonnen met het organiseren van Streekmarkten op het eigen bedrijf in samenwerking met [Slow Food Groene Hart](#).

De komende drie jaar is Hoeve Kazan ook Demonstratiebedrijf.

Als uitdagingen noemt Saskia het vinden van vaklieden, zoals slagers en bakkers, de logistiek en de betaalbaarheid van de lokale producten.

Brainstormen aan de stamtafel

De initiatieven die hiervoor aan het woord zijn geweest, vormen een greep uit de vele lokale initiatieven die gaande zijn in ons gebied. Wat kunnen we van elkaar leren? Waar liggen kansen om samen te werken en hoe zouden we dit kunnen organiseren?

Rond een aantal stamtafels is hierover doorgepraat aan de hand van verschillende onderwerpen die te maken hebben met het thema Voedsel uit eigen regio.

1. *Hoe maken we consumenten voedselvaardiger?*

Deelnemers: Ester van der Bor, Marije Cozijn, Sari Burggraaf, Marijn Rostom, Milou Roodenburg, Carla Glorie.

Het Voedingscentrum beschouwt iemand als voedselvaardig als je weet wat je nodig hebt voor jezelf en je omgeving, kan plannen en bepalen wat je eet, het juiste eten kan kiezen, dat goed is voor jezelf en je omgeving, aandacht hebt voor je eten en zelf een gezonde, duurzame en veilige maaltijd kunt bereiden. En dat je onderscheid kunt maken tussen betrouwbare en onbetrouwbare informatie.

Op welke manieren kunnen lokale producenten en aanbieders van voedsel een rol spelen om kinderen (en hun ouders) voedselvaardiger te maken? Zou hierin met elkaar en met andere organisaties samen opgetrokken kunnen worden?

Het is belangrijk om je eigen verhaal te vertellen en via de kinderen ook de ouders proberen te bereiken. Deze weten vaak net zo weinig van voedsel en voedselproductie als de kinderen. Behalve ze naar de boerderij halen, kun je ook samen met en op de scholen zaken organiseren voor de kinderen en hun ouders.

Je zult ze mee moeten nemen van grond tot mond, de werking van de seizoenen moeten uitleggen, de verschillen in voedingswaarde en hoe je met voedsel kunt omgaan wat betreft bereiden, maar ook bewaren.

Er is ook al veel materiaal ontwikkeld, waar gebruik van gemaakt kan worden [Voedselmenukaart van Jong Leren Eten](#), [handboek schooltuinieren](#) van de schooltuinalliantie en [IVN](#) biedt ook een verschillende workshops/cursussen aan. Er zijn ook [moestuincoaches](#) die kunnen helpen bij het opzetten/begeleiden van een moestuin. [Kookworkshops](#) van het voedingscentrum.

Een aantal deelnemers in deze groep heeft afgesproken elkaar te gaan bezoeken om zo van elkaar te leren en wellicht om tot een vorm van samenwerking te komen.

2. Welke rol kunnen gemeenten spelen?

Deelnemers: Aafke Krol, Peter Versteeg, Jos van Lint, Marianne van Teylingen, David Luyendijk, Lisette Witteman-Verhoog, Bart Soldaat.

De vraag die als eerste centraal stond is, waarom zou een gemeente zich überhaupt met het thema voedsel bezig moeten houden?

Zonder de rol van gemeenten in dezen te overschatten, blijken er niettemin veel verschillende invalshoeken te zijn:

- Planologisch: waar laat je voedsel-gerelateerde activiteiten toe? Kun je vanuit planologisch beleid sturing geven aan het creëren van een gezondere voedselomgeving, b.v. rond scholen? De provincie Zuid-Holland ondersteunt gemeenten hierin op basis van het begrip [Positieve gezondheid](#).
- Bestrijding van overgewicht: programma's als Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG) worden door gemeentes uitgevoerd.
- Duurzaamheid: gemeenten spelen een rol in het realiseren van de SDG-doelen, die deels ook betrekking hebben op voedselproductie en -consumptie
- Sociaal: mensen toegang geven tot gezond voedsel in het kader van armoedebestrijding. Maar ook: jeugdzorg drukt het zwaarste op het budget van gemeenten. Welke rol zou gezonde voeding kunnen spelen in het verminderen van gedragsproblemen?
- Economisch: welke rol kunnen gemeenten spelen om ondernemers te helpen die goede bedoelingen hebben en gemotiveerd zijn om nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen rond voedsel.
- Recreatie en toerisme: voedselproducenten en andere aanbieders van lokaal en duurzaam voedsel meenemen in het promotiebeleid van de gemeente richting bezoekers
- Klimaat: eetbaar groen in de stad kan helpen om hittestress te bestrijden. De provincie Zuid-Holland heeft als onderdeel van het [onderzoek Gezonde Verstedelijking](#) een test gedaan in de wijk Sterrenburg in Dordrecht.
- Inkoop: gemeente kan nadenken hoe ze de aanbesteding vorm kan geven zodat in er ruimte komt voor inkoop van lokale, duurzame producten. Zo werkt de gemeente Alphen al met overblijvers van de veiling Aalsmeer. Op die manier vervult de gemeente als lokale overheid ook een voorbeeldfunctie
- Politiek – strategisch: minder afhankelijk worden van voedselimporten.

3. *Eet je landschap mooier en biodiverser*

Deelnemers: Arike Mijnlief, Koosje de Koeijer, Freek van Leeuwen, Kees van der Riet, Marcel Gordijn, Lian Tan, Mennie Gerritsen.

De Provincie Utrecht heeft dit jaar met een groot aantal partijen het [Convenant Lokale & Duurzame Voedselketens](#) getekend onder het motto 'Samen eten we de provincie Utrecht mooier'.

Een van de uitgangspunten is om lokale producten, die de biodiversiteit bevorderen, op te nemen in het menu of aanbod van horeca, bedrijfskantine en instellingen. Hieruit is het onder andere het 'Broodje Utrecht' ontstaan. Liggen er kansen om ook in onze regio tot initiatieven te komen, waarbij er een directe link wordt gelegd tussen voedsel, landschap en biodiversiteit?

Deze groep kwam tot de conclusie dat er een stap aan vooraf moet gaan, namelijk dat je het eerst met elkaar eens moet zijn over wat voor landschap en biodiversiteit je in het gebied wilt en waar en hoe dit gerealiseerd moet worden. Stap twee is om mens en natuur meer met elkaar te verbinden.

Het veenweidelandschap is daarbij vooralsnog een gegeven, maar zou wel aantrekkelijker en speelser ingericht kunnen worden, b.v. met vernatting van weilanden, kruidenrijke weilanden, pluktuinen en eetbare heggen.

Het is wel evident dat een aantrekkelijk landschap en een goede biodiversiteit positief werken voor recreatie en toerisme. Een mooi voorbeeld is de aanpak van de [Prachtlint](#) in de Krimpenerwaard.

Maar we zien ook vooral kleine eilandjes van goede initiatieven in een zee van stedelijke druk.

4. *Nieuwe vormen van voedselproductie*

Deelnemers: Hannie Korthof, Marco Swart, Kees van Velzen, Saskia Joha, Marjon Verkleij

Regeneratieve landbouw, agro-ecologische landbouw, permacultuur, agro-forestry, voedselbossen, Community Supported Agriculture, syntropische landbouw, veganistische landbouw. Er gaat bijna geen maand voorbij of een nieuwe term komt voorbij. Rond deze termen ontstaan initiatieven en vormen van voedselproductie gericht op het vinden van een nieuw evenwicht tussen mens en natuur, producent en consument. Welke perspectieven zijn er voor deze nieuwe vormen van landbouw in ons veenweidegebied?

Deze groep kwam net als de vorige groep tot de constatering dat er eerst een lange termijn visie nodig is. Verder stelt het veenweidegebied beperkingen aan de mogelijkheden voor nieuwe vormen van landbouw. Er zijn de afgelopen jaren al veel nieuwe vormen ontstaan, zoals Herenboeren, (moeras)voedselbossen, regeneratieve landbouw en Community Supported Agriculture, maar daarmee lijken de mogelijkheden al redelijk uitgeput. Er zou b.v. nog wel gekeken kunnen worden naar de problematiek van de verzilting en wat dit eventueel voor mogelijkheden biedt. Verder gaat het er vooral om het bevorderen van samenwerking en opschaling, waarbij niet zozeer het aanbod een probleem is, maar meer de andere schakels in de keten, zoals ambachtelijke verwerkers.

Verder zou het interessant zijn om de exercitie die Alphen heeft gedaan om de zelfvoorzieningsgraad in kaart te brengen, voor de hele regio te doen en van daaruit verschillende scenario's uit te werken om te kijken wat mogelijk is wat betreft niet alleen kwantiteit (hoeveel calorieën), maar ook kwaliteit.

De oogst

Wat hebben de gesprekken aan de stamtafels opgeleverd? Hoe gaat het verder? Hoe gaan we verder? Wat kan LEADER hierin betekenen?

Er komt in ieder geval een verslag van de bijeenkomst. Aan de stamtafel Voedselvaardigheid zijn afspraken gemaakt om elkaar te bezoeken. Wellicht dat andere initiatieven hierbij kunnen aansluiten.

Verder zal vanuit LEADER een survey worden uitgezet om ideeën voor vervolgstappen voor te leggen en te inventariseren.